

Evli Bireylerin Çift Uyumlari ve Dindarligi Arasındaki İlişkide Çatışma Çözme Stillerinin Aracı Rolü

The Mediating Role of Conflict Resolution Styles in the Relationship Between Married Individuals' Marital Adjustment and Religiosity

ÖZET

Evli çiftlerde uyum, çatışma çözme stilleri ve dindarlık düzeyi gibi çeşitli faktörlerden etkilenebilir. Literatürde dindarlığın, evlilik uyumunu artırıcı bir etkisi olduğu; aynı zamanda çatışma çözme stillerinin, ilişki memnuniyeti ve uyum üzerinde belirleyici olduğu belirtilmiştir. Ancak, dindarlık, evlilik uyumu ve çatışma çözme stilleri arasındaki ilişkiyi bütüncül olarak ele alan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışma, Türkiye'nin farklı illerinde yaşayan evli bireylerin çift uyumları ile dindarlık düzeyleri arasındaki ilişkiye odaklanarak, çatışma çözme stillerinin (pozitif, negatif, geri çekilme ve boyun eğme) bu ilişkideki aracılık rolünü incelemiştir. Araştırmaya toplamda 445 kişi katılmış olup, bunların 222'si kadın, 223'ü erkektir ($M_{yaş} = 35.25$, yaş aralığı = 18-75). Çalışmada kullanılan ölçüm araçları arasında Çift Uyum Ölçeği, Çatışma Çözüm Stilleri Ölçeği ve Geleneksel Dindarlık Ölçeği bulunmaktadır. Korelasyon analizleri sonucunda dindarlık negatif çatışma çözme stiliyle olumsuz yönde ve geri kalan tüm değişkenlerle olumlu yönde anlamlı ilişkiler göstermiştir. Çift uyumu ise negatif çatışma çözme stiliyle olumsuz yönde ve geri çekilme haricinde diğer tüm değişkenlerle olumlu yönde ilişkili bulunmuştur. Process macro basit aracılık modeli sonuçları çift uyumları ile dindarlık düzeyleri arasındaki ilişkide pozitif, negatif ve itaat ederek çatışma çözme stillerinin kısmi aracılık sağladığı görülmüştür. Bu bulgular, özellikle, çiftlerin pozitif çatışma çözme becerilerini geliştiren müdahalelerin, evlilik memnuniyetini ve uyumunu artırabileceği vurgulanmıştır. İtaat etmenin olumlu etkisi ise kültürel bağlamda uzlaşımın bir parçası olarak okunabilir. Ek olarak, toplumsal inanç sistemleri üzerinden değerlendirildiğinde dindarlığın ilişkiler üzerindeki olumlu etkisi de şaşırtıcı değildir.

Anahtar Kelimeler: Çatışma çözme stilleri, çift uyumu, evlilik uyumu, dindarlık.

ABSTRACT

The marital adjustment of individuals can be influenced by various factors, including conflict resolution styles and levels of religiosity. Previous studies have shown that religiosity has been found to have a positive effect on enhancing marital adjustment, while conflict resolution styles are considered pivotal in determining relationship satisfaction and harmony. However, comprehensive studies examining the relationship among religiosity, conflict resolution styles, and marital adjustment appear to be absent from the literature. This study investigates the mediating role of conflict resolution styles (positive, negative, withdrawal, and submission) in the relationship between marital adjustment and religiosity levels among married individuals living in different cities in Turkey. The study included a total of 445 participants, consisting of 222 women and 223 men ($M_{age} = 35.25$, range = 18-75). The Conflict Resolution Styles Scale, the Dyadic Adjustment Scale, and the Traditional Religiosity Scale were utilized for data collection. Correlation analyses revealed that religiosity was negatively associated with negative conflict resolution style and positively associated with all other conflict resolution styles and marital adjustment. Marital adjustment was negatively associated with negative conflict resolution style and positively associated with all other variables except withdrawal. Results of the simple mediation model, analyzed using the Process Macro statistical tool, indicated that positive, negative, and submissive conflict resolution styles partially mediated the relationship between marital adjustment and religiosity levels. These findings particularly emphasize that interventions aimed at improving couples' positive conflict resolution skills can enhance marital satisfaction and adjustment. The positive effect of submission may be interpreted as part of reconciliation within the cultural context, where submissiveness is often valued as a way to maintain harmony in marital relationships. Additionally, when considered in terms of societal belief systems, the positive impact of religiosity on relationships is not surprising.

Keywords: Conflict resolution styles, dyadic adjustment, marital adjustment, religiosity.

G. Deniz Derin ¹
Yeliz Kindap Tepe ²

How to Cite This Article

Derin, G. D. & Kindap Tepe, Y. (2025). "Evli Bireylerin Çift Uyumlari ve Dindarligi Arasındaki İlişkide Çatışma Çözme Stillerinin Aracı Rolü" International Social Sciences Studies Journal, (e-ISSN:2587-1587) Vol:11, Issue:2; pp:317-326. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14937883>

Arrival: 27 January 2025

Published: 28 February 2025

Social Sciences Studies Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

¹Ar. Gör. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Psikoloji Bölümü, Samsun, Türkiye. ORCID: 0000-0003-4189-5675

²Doç. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Psikoloji Bölümü, Samsun, Türkiye. ORCID: 0000-0003-0963-810X

GİRİŞ

Çift uyumu, bireylerin yalnızca ilişkilerinden duyduğu tatminin bir göstergesi değil, aynı zamanda toplumsal anlamda sağlıklı ve sürdürülebilir ilişkiler için bir gerekliliktir. Literatürde çift uyumu kişilik özelliklerinden, bağlanma stillerine, toplumsal cinsiyet rollerinden çeşitli sosyo-demografik değişkenlere kadar pek çok perspektiften ele alınmıştır. Bu çalışmada çift uyumu, çatışma çözme stilleri ve dindarlık çerçevesinde incelenecektir.

Çift Uyumu

Evlilik uyumu, çiftlerin birbirleriyle ilişkilerinde duygusal, bilişsel ve davranışsal uyum sağlama kapasitelerini ifade eden karmaşık ve çok boyutlu bir kavramdır. Uyum, partnerlerin ilişkideki mutluluk, fikir birliği, iletişim ve duygusal yakınlık düzeylerini ifade etmektedir (Fávero ve ark., 2021). Evlilik uyumu, yalnızca bireylerin evlilikten duyduğu tatmini değil, aynı zamanda çiftlerin günlük çatışmalarla başa çıkabilme yeteneğini, ortak karar alabilme kapasitesini ve duygusal bağlılıklarını da kapsamaktadır (Spanier, 1972; Ünal ve Akgün, 2022b).

Evlilik uyumu, çiftlerin uzun dönemli ilişki kalitesini etkileyen bir faktör olarak öne çıkmaktadır, ancak çocuk sahibi olma, ekonomik zorluklar ve zamanla artan rol yükleri gibi faktörler zaman içinde bu uyumu olumsuz etkileyebilmektedir (Wagner ve ark., 2019). Bununla birlikte, yapıcı çatışma çözme stilleri ve duygusal destek sağlayan ilişkiler, bu zorlukların etkisini azaltarak uzun dönem için ilişki memnuniyetini artırabilir (Ali ve ark., 2024; Spanier, 1972).

Çatışma Çözme Stilleri ve Çift Uyumu

Çatışma çözme stilleri, evlilik uyumu üzerindeki etkisi açısından sıkça incelenen önemli bir faktördür. Bu stiller, bireylerin günlük hayatlarında ve özellikle yakın ilişkilerinde karşılaştıkları sorunlarla başa çıkmak için kullandıkları stratejiler olarak tanımlanabilir. Bu stratejiler, ilişkilerin kalitesini şekillendiren temel unsurlardan biridir ve bireylerin kişilik özelliklerinden, bağlanma stillerine ve toplumsal normlara kadar birçok faktör tarafından etkilenmektedir (bkz. Shi, 2003; Sternberg ve Soriano, 1984; Tehrani ve Yamini, 2020). Bu stratejilerin kullanımı, bireyin hem kısa hem de uzun vadede ilişki memnuniyetini etkileme noktasında kritik bir rol oynamaktadır (Hysi, 2015; Ünal ve Akgün, 2022b).

Literatüre göre işbirlikçi ve uzlaşmacı ögeler içeren pozitif çatışma çözme stilleri genellikle problem çözmeye ve ortak fayda sağlamaya yönelik yapıcı davranışları içerir. Bu stiller, çiftlerin birbirleriyle yapıcı bir şekilde iletişim kurmasını sağlayarak daha yüksek ilişki memnuniyeti ve evlilik uyumu ile ilişkilendirilmiştir (Tolan ve Kılıç, 2021; Ünal ve Akgün, 2022b). Pozitif çatışma çözme stratejileri, çiftlerin çatışmaları ortak bir sorun olarak ele almasını, çözüm odaklı davranışlar sergilemesini ve uzun vadede ilişki tatminini artırmasını sağlar (Bülbül ve ark., 2024). Örneğin, uzlaşmacı ve işbirlikçi yaklaşımlar, çiftler arasında daha fazla güven ve duygusal yakınlık oluşturarak ilişki uyumunu artırmaktadır (Batista da Costa ve Pereira Mosmann, 2021; Schneewind ve Gerhard, 2002). Öte yandan, negatif çatışma çözme stilleri, rekabet etme, kaçınma, partnerin taleplerine boyun eğme ve hatta fiziksel ve/veya sözel saldırganlık gibi yıkıcı davranışları içerir ve bu şekilde uzun vadede ilişki memnuniyetini düşüren sonuçlar doğurabilmektedir (Cramer, 2000; Dildar ve ark., 2013; Hysi, 2015; Kurdek, 1995; Ünal ve Akgün, 2022a, 2022b). Kısacası işbirlikçi ve uzlaşmacı stratejiler, çiftlerin ortak sorun çözme yaklaşımı benimsemesine olanak tanırken, rekabetçi ve kaçınmacı stratejiler aralarındaki uyumu bozabilir.

Çiftlerin çatışma çözme stratejilerinin birbirleri üzerindeki etkileri oldukça belirgin olup, partnerlerin davranışları birbirlerinin uyum düzeylerini önemli ölçüde etkileyebilmektedir. Örneğin, Türkiye’de yapılan bir çalışmada, eşlerin pozitif çatışma çözme stratejileri kullanmasının hem kendi hem de partnerlerinin evlilik uyumunu olumlu yönde etkilediği bulunmuştur (Tolan ve Kılıç, 2021). Aynı şekilde, Brezilya’daki bir araştırma, çiftlerin işbirlikçi çatışma yönetimini benimsemesinin evlilik kalitesini artırdığını ortaya koymuştur (Wagner ve ark., 2019). Bu bulgular, çiftlerin çatışma yönetimi becerilerinin geliştirilmesinin evlilik uyumunu artırmak için kritik bir alan olduğunu göstermektedir.

Kültürel faktörler de evlilik uyumu ve çatışma çözme stratejileri üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Toplulukçu kültürlerde, ilişkilerde fedakarlık ve toplumsal normlara uyum daha büyük bir öneme sahipken, bireyselci kültürlerde kişisel tatmin ve özerklik ön plana çıkmaktadır; bunu destekler şekilde Türkiye’de yapılan bir çalışma, ilişkilerde boyun eğme ve geri çekilme gibi çatışma çözme stratejilerinin desteklendiğini ve bu stratejilerin bazı bağlamlarda ilişkiler için yapıcı olabileceğini göstermiştir (Bülbül ve ark., 2024). Ancak evlilik uyumu ile negatif çatışma çözümü arasında olumsuz ilişki bulup geri çekilme ile ilişki bulmayan bir çalışma bulgusu da vardır (Tolan ve Kılıç, 2021). Benzer şekilde, İran’da yapılan bir çalışmada da olumsuz stratejilerden ziyade uzlaşmacı ve işbirlikçi stratejilerin çiftler arasında daha yüksek uyum sağladığı belirlenmiştir (SadeghiFard ve ark., 2016).

Dindarlık ve Çift Uyum

Dindarlık, bireylerin yaşamlarına anlam kazandıran, manevi bağlılık ve ritüeller yoluyla toplumsal ve bireysel davranışları etkileyen güçlü bir faktördür. Dindarlık ile evlilik uyumu arasındaki ilişki, dindarlığın ilişki memnuniyetini artıran yapısal bir çerçeve sunabilecek olmasından ötürü birçok çalışmada kapsamlı bir şekilde ele alınmıştır. Örneğin, Hunt ve King (1978), dindarlığın evlilik uyumunu artırıcı bir etkisi olduğunu ve ortak dini ritüellerin çiftler arasındaki bağları güçlendirdiğini ortaya koymuştur. Aynı şekilde, Tehran Üniversitesi'nde yapılan bir araştırma, dini inançların ve dini duyguların çiftler arasındaki fikir birliği ve evlilik tatmini üzerinde olumlu bir etkisi olduğunu bulmuştur (Fard ve ark., 2013). Dindarlık çiftlerin ilişkilerini anlamlandırma biçimlerini ve birbirleriyle etkileşimlerini şekillendiren, ilişki tatminini artıran temel unsurlardan biri olabilir (Ahmadi ve ark., 2008; Filsinger ve Wilson, 1984; Trębicka ve Cichočka, 2019).

Dindarlığın bir diğer önemli etkisi, ilişkilerin istikrarını desteklemesidir. Dindarlığın sağladığı değerler sistemleri, ayrıca dinsel inanışlar ve uygulamalar, çiftler arasındaki empati, bağışlama gibi duyguları artırarak uzun vadede daha sağlıklı ilişkiler kurulmasına, ayrılık veya boşanma riskinin azaltılmasına yardımcı olabilir (McDonald ve ark., 2018). Bununla birlikte, dindarlığın ilişki uyumu üzerindeki etkileri, bireylerin dini inançlarının nasıl uygulanacağına ve bu inançların ilişki dinamiklerine nasıl entegre edildiğine bağlı olarak değişebilir. Dindarlığın baskıcı veya katı bir biçimde uygulanması, ilişkilerde gerilime yol açabilirken, yapıcı bir yaklaşımla ele alındığında pozitif sonuçlar doğurabilir (Lakatos ve Martos, 2019). Fard ve arkadaşları (2013) dinin cinsel ilişkiler, cinsiyet rolleri ve çatışma çözümü kuralları da dahil olmak üzere evlilik ilişkileri için genel yönergeler sağlayabileceğini öne sürmüştür; ayrıca, evliliği manevi bir birlik olarak görmenin ilişkiyi korumak için daha fazla çaba sarf edilmesine katkıda bulunabileceğini belirtmiştir.

Mevcut Çalışma

Literatürde evlilik uyumu, çatışma çözüm stilleri ve dindarlık değişkenlerinin ikili ilişkilerini inceleyen birçok çalışma bulunmakla birlikte, bu üç faktörün bir arada ele alındığı çalışmaya rastlanmamıştır. Bulgular ilişki uyumunun, çiftlerin ilişkilerinde mutluluk, memnuniyet ve sürdürülebilirlik açısından kritik bir öneme sahip olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda çatışma çözme stillerinin, çift ilişkilerinin kalitesini belirleyen temel unsurların başında geldiği ve yapıcı stratejilerin ilişki memnuniyetini artırdığı bilinmektedir. Dindarlık ise çiftlerin uyum düzeylerini benimsenen inanç sistemleri etkisiyle şekillendirebilmektedir. Mevcut çalışma, evlilik uyumu, çatışma çözme stilleri ve dindarlığı bir arada ele alarak literatüre daha bütüncül bir bakış açısı katacaktır. Araştırmada çatışma çözme stillerinin aracı değişken olarak kullanılması, bu değişkenlerin çiftlerin ilişkilerindeki uyum ve memnuniyet seviyelerine etkisini daha iyi anlamamıza olanak tanıyacaktır. Araştırmanın hipotezi aşağıda sunulmuştur:

H1. Dindarlık ile evlilik uyumu arasındaki ilişkide (a) pozitif ve negatif çatışma çözme stillerinin, (b) itaat ederek çatışma çözme stilinin ve (c) geri çekilerek çatışma çözme stilinin aracılık rolü vardır.

YÖNTEM

Katılımcılar

Araştırmaya Türkiye'deki 40 farklı şehirde yaşayan 445 kişi katılmıştır (223 erkek, 222 kadın). Erkeklerin yaş ortalaması 37.05 ($S = 10.17$), evlilik yaşı ortalaması 24.89 ($S = 3.60$); kadınların yaş ortalaması 33.45 ($S = 9.46$), evlenme yaşı ortalaması 21.25'tir ($S = 3.62$). Araştırmaya katılanların %28.2'si lise, %23.7'si üniversite, %22.7'si ilkokul, %15.1'i ortaokul mezunudur.

Veri Toplama Araçları

Çift Uyum Ölçeği. Spainer (1976) tarafından geliştirilmiş ve evli ya da birlikte yaşayan çiftlerin ilişkilerini değerlendirmek üzere tasarlanmıştır. Türkçeye uyarlama çalışması Fışiloğlu ve Demir (2000) tarafından yapılmıştır. Toplam 32 madde içeren ölçek, 5, 6 ve 7'li likert tipi derecelendirmeye hazırlanmıştır ancak maddelerin büyük kısmı 6'lı likert tipinde ölçüm yapmaktadır. Ölçekten elde edilen yüksek puanlar ilişkinin doyum seviyesinin yüksek olduğunu, düşük puanlar ise doyumun azaldığını göstermektedir. Ölçek çift bağlılığı (dyadic cohesion), çift doyumunu (dyadic satisfaction), çift uzlaşması (dyadic consensus) ve duygusal ifadeler (affectional expression) olmak üzere dört alt boyuttan oluşmaktadır. Alt boyut puanları kullanılabilir olmakla birlikte, genellikle ilişkilerin genel niteliğini değerlendirmek için toplam puan dikkate alınmaktadır. Ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısının .96 ve alt boyutlar için bu değer .73 ile .94 arasında değiştiği bildirilmiştir. Bu çalışmada Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısının alt boyutlarda .75 ile .83 arasında değiştiği ve tüm ölçekte .92 olduğu saptanmıştır.

Geleneksel Dindarlık Ölçeği. Ölçek Cirhinlioğlu ve arkadaşları (2016) tarafından dindarlık düzeylerini belirlemek için geliştirilmiştir. Ölçek toplam 13 maddeden oluşmakta ve her bir madde 5'li Likert tipi ölçümle değerlendirilmektedir (örnek madde: "sık sık dua ederim", 1-hiç katılmıyorum, 5-tamamen katılıyorum). Ölçeğin Cronbach alfa katsayısı .89'dur.

Çatışma Çözüm Stilleri Ölçeği (ÇÇSÖ). Ölçek Özen ve arkadaşları (2016) tarafından geliştirilmiştir ve toplamda 25 maddeden oluşmaktadır. Ölçek, dört temel çatışma çözme stilini değerlendirmek üzere tasarlanmıştır: olumlu (positive), olumsuz (negative), itaat (subordination) ve geri çekilme (retreat). Olumlu çatışma çözme stili, temel problemin farkına varılmasını ve tarafların mevcut sorunu çözmek adına yapıcı yaklaşımlar sergilemesini içerir. Olumsuz çatışma çözme stiliyle bireyler arasındaki sözlü ve fiziksel etkileşimlerde zarar verici tepkiler görülebilir. İtaat ederek çatışma çözme stilinde, birey sorunun daha fazla büyümesini önlemek için kendi isteklerinden ödün vererek partnerinin taleplerini kabul eder ve yerine getirir. Geri çekilerek çatışma çözme ile kişi tartışmadan uzak durarak ya da sessiz kalarak pasif bir tutum sergiler (Lalaşahin, 2023). Maddeler, 6'lı Likert tipi bir ölçek kullanılarak yanıtlanmaktadır. Ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayıları, ilgili alt boyutlar için sırasıyla .77, .81, .75 ve .80 olarak bildirilmiştir. Bu çalışmada ise ilgili alt boyutlar için sırasıyla .68, .66, .68 ve .72 olarak hesaplanmıştır.

Demografik Bilgi Formu. Katılımcıların cinsiyeti, yaşı, evlilik süresi hakkında bilgi edinmek amacıyla araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır.

İşlem

Veri toplama araçları online form üzerinden hazırlanarak amaçlı örneklem yoluyla ulaşılan evli katılımcılara link üzerinden ulaştırılmıştır. Katılımcılara araştırma hakkında bilgi verilerek, elde edilen bilgilerin gizli tutulacağı ve sadece bilimsel amaçla kullanılacağı belirtilip onam formu sunulmuştur. Sadece onay veren katılımcılar ölçekleri doldurabilmiştir.

Veri analizi

Veri analizi için SPSS 26.0 programı, aracılık modellerinin test edilmesi için Hayes (2018) tarafından geliştirilen PROCESS 3.5 makro eklentisi kullanılmıştır. Çalışmada sosyo-demografik değişkenler açısından grupların değişkenlere dair ölçümlerinin incelenmesinde, kadın ve erkek katılımcılar arasında değişkenler açısından anlamlı bir fark olup olmadığını değerlendirmek için tek yönlü MANOVA uygulanmıştır. Değişkenler arası ilişkileri test etmek amacıyla Pearson korelasyon katsayıları kullanılmıştır. Aracı değişkenliği varsayan modelleri test etmek için bootstrapping tekniği (5.000 önyükleme örneği) ve SPSS için makro PROCESS model 4 (Model 4; Hayes, 2018) kullanılmıştır. Makro Process yeniden örnekleme (bootstrapping) yöntemini kullanarak halihazırdaki veriye dayanan daha büyük veri setlerine dayalı ve %95 güven aralığı sağlayabilen sonuçlarla pek çok farklı modellerde regresyon eşitliğinin sınanmasını gerçekleştirmektedir. %95'lik güven aralığında sıfır olmaması modeldeki etkilerin anlamlı olduğunun kanıtı olarak kabul edilmektedir (Hayes, 2018).

BULGULAR

Araştırmada ele alınan değişkenlerde gözlenen cinsiyet farklılıklarını belirleyebilmek için MANOVA yapılmıştır. Araştırmada ele alınan değişkenler için yapılan analiz sonucunda erkek cinsiyetinin temel etkisinin anlamlı olduğu görülmüştür [Wilks' $\lambda = .95$; $F(6, 438) = 3.97$, $p < .001$, $\eta^2 = .05$]. Sonuçta kadınların geri çekilme çatışma çözüm stilini erkeklerden daha fazla kullandığı ($F(1, 438) = 9.74$, $p < .001$) bulgulanmıştır. Ayrıca erkeklerin algıladığı çift uyumunun kadınlardan yüksek olduğu tespit edilmiştir ($F(1, 438) = 6.25$, $p < .01$). Değişkenlerin ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 1'de sunulmuştur.

TABLO 1 buraya gelecektir.

Korelasyon analizi sonuçlarına bakıldığında, intra korelasyonlar hariç, çift uyumunun en çok negatif çatışma çözme stiliyle ve olumsuz yönde, dindarlığın ise pozitif çatışma çözme stiliyle ve olumlu yönde anlamlı ilişkiler gösterdiği bulgulanmıştır. Aynı zamanda dindarlık ile çift uyumu arasında düşük derecede de olsa anlamlı ve pozitif bir ilişkinin varlığı görülmüştür. Bütün değişkenlerin Pearson korelasyon katsayıları Tablo 2'de sunulmuştur.

TABLO 2 buraya gelecektir.

Korelasyon analizinden elde edilen bulgular göz önüne alınarak değişkenler arası ilişkiler incelenmiş, dindarlık ve çift uyumu ile anlamlı ilişki göstermeyen geri çekilmenin basit aracılık modeli (PROCESS, Model 4) ile sinanamayacağı tespit edilmiştir. Dolayısıyla *H1c* reddedilmiştir. Hayes (2018) *Introduction to Mediation, Moderation, and Conditional Process Analysis* kitabında aracılık analizinin ön koşullarında değişkenler arasında bulunması gereken belirli bir korelasyon katsayısından bahsetmediğinden düşük derecede de olsa anlamlılık gösteren tüm ilişkiler dikkate alınmıştır. Tüm bu sonuçlar doğrultusunda *H1a* ve *H1b* test edilmiştir.

H1a için aracılık modeli incelendiğinde dindarlığın evlilik uyumu üzerindeki toplam etkisinin pozitif yönde ve anlamlı olduğu ($b = .17$, $SH = .03$, %95 GA [.09, .24]); modele pozitif ve negatif çatışma çözüm stilleri eklendiğinde dindarlığın evlilik uyumu üzerindeki etkisinin anlamsızlaşmadığı ama düştüğü ($b = .13$, $SH = .03$, %95 GA [.06, .21]) ve dolayısıyla hem pozitif hem negatif çatışma çözüm stillerinin kısmi aracılık etkisinin ortaya çıktığı görülmektedir. Dolayısıyla *model 1* kısmen doğrulanmıştır. (Modellerdeki tüm etkilerin değerleri için bkz. Tablo 3).

ŞEKİL 1 buraya gelecektir.

H1b için aracılık modeli incelendiğinde ise modele itaat etmenin eklendiğinde dindarlığın evlilik uyumu üzerindeki etkisinin anlamsızlaşmadığı ama düştüğü ($b = .14$, $SH = .03$, %95 GA [.07, .21]) ve dolayısıyla itaat etmenin kısmi aracılık etkisinin ortaya çıktığı bulunmuştur. Dolayısıyla *model 2* kısmen doğrulanmıştır.

ŞEKİL 2 buraya gelecektir.

TABLO 3 buraya gelecektir.

TARTIŞMA

Evlilik uyumu, çiftlerin hem bireysel hem de ortak yaşamlarında duygusal, bilişsel ve davranışsal uyumu sağlayabilme kapasitelerini ifade eden, çok boyutlu bir kavramdır (Fávero ve ark., 2021). Çatışma çözme stilleri veya dindarlığın evlilik uyumu ile ilişkini ve/veya onun üzerindeki etkisini gösteren çalışmalar bulunmaktadır (örn., Cramer, 2000; Stinson ve ark., 2017). Mevcut çalışma bu kavramları bir arada ele alarak, dindarlığın çatışma çözme stilleri ve evlilik uyumu üzerindeki etkilerini anlamaya yönelik daha kapsamlı bir çerçeve sunmayı hedeflemiştir. Bu doğrultuda, çalışmada çift uyumu, çatışma çözme stilleri ve dindarlık arasındaki ilişkiler incelenmiş ve çatışma çözme stillerinin bu ilişkilerdeki aracı rolü değerlendirilmiştir.

Öncelikle dindarlığın çift uyumu üzerindeki pozitif etkisi önceki çalışmalarla paraleldir (örn., Fard ve ark., 2013; Hunt ve King, 1978). Bu bulgu dindarlığın çift ilişkilerinde yapıcı bir mekanizma sunduğunu göstermektedir. Dindarlığın çatışma çözme stilleri üzerindeki etkisi de dikkat çekicidir. Her ne kadar dindarlık ile itaat ve geri çekilme arasında bir pozitif ilişki bulunsada görece en güçlü ilişkinin pozitif ve negatif çatışma çözme stili ile kurulması dindar bireylerin daha yapıcı stratejiler benimseme eğiliminde olduğunu ve daha yıkıcı stratejilerden (negatif çatışma çözme) uzak durduğunu göstermektedir. Bu bulgular, literatürde dini ritüellerin çiftler arası sosyal faydalar sağladığını, bireylerin evlilik doyumunu artırdığını belirten çalışmaları desteklemektedir (McDonald ve ark., 2018; Stinson ve ark., 2017). Çalışmada pozitif ve dolayısıyla negatif çatışma çözme stillerinin çift uyumu üzerinde etkili olduğu görülmüştür. Bu bulgu, yapıcı çözüm yollarının çiftlerin evlilik tatmini üzerindeki olumlu ve yıkıcı stratejilerin ilişki memnuniyetini azaltıcı etkisini gösteren önceki çalışmalarla uyumludur (Batista da Costa ve Pereira Mosmann, 2021; Dildar ve ark., 2013). Pozitif çatışma çözme stratejileri, çiftlerin problem çözme süreçlerinde yapıcı ve çözüm odaklı bir yaklaşım benimsemesini sağlayarak ilişki tatminini artırmaktadır. Türkiye’de yapılan araştırmalarda da pozitif çatışma çözme stratejilerinin çiftlerin birbirlerine duyduğu güveni ve bağlılığı artırdığı belirtilmiştir (örn., Tolan ve Kılıç, 2021).

Çalışmamızın dikkat çekici bulgularından biri, çift uyumunun pozitif çatışma çözme biçimiyle olduğu kadar itaatkar çatışma çözme stiliyle de benzer güçte bir ilişki göstermesidir. Bu sonuç, Türkiye’de gerçekleştirilen bir başka çalışma da gözlenmiş ve kültürümüzde pasif stratejilerin ilişkileri sürdürülebilir kılma adına olumlu görülebileceği yönünde yorumlanmıştır (Bülbül ve ark., 2024). Bu durum, çatışma çözme stratejileri açısından

kültürel faktörlerin de göz ardı edilmemesi gerektiğini hatırlatmaktadır. Türkiye'nin de çoğunlukla içinde ele alındığı toplulukçu kültürlerde, bireyler ilişkisel uyumu koruma arzularından dolayı çatışma çözümünde genellikle yüzleşmeyi tercih etmemekte, uzlaşmacı tarzlar kullanmaya veya çatışmalardan tamamen kaçınmaya eğilimli olabilmektedir (Ting-Toomey ve Kurogi, 1998). Bu noktada, bizim örneklemimizde kaçınmayla ilişkilendirilen ve genellikle uyum üzerindeki olumsuz katkısı görülen geri çekilmenin değil, bir nevi fedakarlıkla ilişkilendirilen itaatin çift uyumu ve dindarlıkla ilişkili bulunduğu altı çizilmelidir. Başka bir ifadeyle, toplumumuzda itaatkar çatışma çözümünün, pasif bir kabullenışten ziyade kişiler arası uyumu artırmak için gerçekçi bir uzlaş ve işbirliği çabası olarak görülüyor olması mümkündür. Sonuç olarak, bu bulgu bireylerin çatışma çözme stillerini incelerken içinde buldukları kültürel bağlamı göz önünde bulundurmanın önemine işaret etmektedir.

Bu araştırma, çift uyumu ile dindarlık arasındaki ilişkide çatışma çözme stillerini aracı bir değişken olarak ele almıştır. Nitekim sonuçlar pozitif, negatif ve itaatkar çatışma çözme stillerinin dindarlık ile çift uyumu arasındaki ilişkide kısmi aracı rol oynadığını göstermiştir. Dolayısıyla söz konusu çatışma çözme stilleri, dindarlığın evlilik uyumu üzerindeki etkisini anlamada yardımcı olmaktadır. Çalışmanın sonuçlarına göre, dindarlık bireylerin yakın ilişkilerindeki etkileşim kalitesini çok boyutlu şekilde etkilemede önemli bir faktör olan çatışma çözme stillerinin kullanımını teşvik ederek ilişki tatminini artıran bir mekanizma sağlayabilir. Dindarlık bireylerin uzlaşmacılık düzeylerini şekillendiren manevi bir çerçeve sunduğu yönünde yorumlanabilir. Bu sayede çiftler, ilişkilerinde daha fazla çaba sarf etme ve problemleri yapıcı bir şekilde ele alma eğiliminde olabilirler.

Bu çalışmanın literatüre en önemli katkılarından biri, dindarlık, çift uyumu ve çatışma çözme stillerini bir arada ele alarak bütüncül bir bakış açısı kazandırmasıdır. Bu anlamda çalışmamız, bu değişkenlerin bir arada değerlendirilmesinin hem teorik hem de pratik anlamda önemli sonuçlar doğurabileceğini göstermektedir. Özellikle dindarlığın, çift uyumunu artırırken aynı zamanda çatışma çözme stilleri üzerinden de etkili olduğunu ortaya koymak, mevcut literatüre yeni bir perspektif sunmaktadır.

Bu çalışmanın bir diğer katkısı, kültürel bağlamın bu ilişkiler üzerindeki etkisini vurgulamasıdır. Türkiye gibi toplulukçu kültürlerde, dindarlığın itaat ve pozitif çatışma çözme stratejileriyle olan olumlu ilişkisi, bu stratejilerin çift uyumu üzerindeki olumlu etkisini daha iyi anlamamıza yardımcı olmaktadır. Kültürel normlar, bireylerin ilişki dinamiklerini nasıl yönlendirdiğini belirlemede kritik bir role sahiptir ve bu çalışma bu bağlamdaki farkındalığın artırılmasına katkıda bulunabilir.

Bu çalışmadan elde edilen bulgular, alandaki çift terapisi ve evlilik danışmanlığı gibi uygulamalar için de önemli pratik ipuçları sunabilir. Örneğin, dindarlık gibi bireylerin değer sistemlerini şekillendiren faktörlerin, çiftlerin çözüm stratejilerini ve dolayısıyla ilişkilerini nasıl etkilediğinin anlaşılması, terapi süreçlerinde dikkate alınabilir. Ayrıca, olumlu çatışma çözme becerilerinin geliştirilmesine yönelik müdahaleler, çiftlerin ilişki memnuniyetini artırmak için etkili bir araç olarak kullanılabilir. Ek olarak, aile yapılarına yönelik sosyal politikalar geliştirilirken ortak değerlerin ve ritüellerin ilişki tatmini üzerindeki etkisini anlamak önemli çıktılar sağlayabilir.

Altının çizilmesi gereken bir nokta vardır ki daha önce de ifade edildiği gibi dindarlığın ilişki dinamiklerine etkisi karmaşıktır ve olumsuz faktörlerle bir araya geldiğinde eşler arasında aşırı düşkünlük ve eleştiri gibi ilişkiyi bozucu etkiler de doğurabilir (Lopez ve ark., 2011). Dindarlığın etkisi, bireylerin inançlarını nasıl uyguladığına bağlı olarak değişebilir. Yapıcı bir şekilde ele alınan dindarlık ilişki memnuniyetine olumlu katkı sağlarken, katı veya baskıcı bir şekilde uygulanan dindarlık ilişkilerde gerilime yol açabilir (Lakatos ve Martos, 2019). Dolayısıyla, gelecek çalışmalar dindarlığın evlilik uyumu üzerindeki etkisini incelerken, bireylerin dindarlığı yaşama biçimine ve çift dinamiklerindeki diğer faktörlere de odaklanmalıdır. Ayrıca gelecek araştırmalar, bu çalışmada incelenen değişkenler arasındaki nedensel ilişkileri daha ayrıntılı bir şekilde ele alabilir. Ek olarak, bu değişkenlerin uzun vadeli etkilerini inceleyen boylamsal çalışmalar da bu konuda literatüre katkı sağlayabilir.

Sonuç olarak, çiftlerin evlilik uyumunu artıran veya azaltan unsurları detaylı olarak ele almak, ilişkilerin daha sağlıklı temeller üzerine inşa edilmesine katkı sunabilir. Özellikle pozitif çatışma çözme stratejilerinin teşvik edilmesi, çiftlerin psikolojik sağlığını da olumlu etkileyebilir. Mevcut çalışma, dindarlığın ilişki uyumundaki rolünü daha iyi anlamaya yönelik bir zemin sunmuş, bunu yaparken çatışma çözme stillerinin kültürel bağlamdaki yerini hatırlatmıştır.

KAYNAKÇA

Ali, A. A., Mahmood, K., Javaid, Z. K. ve Athar, M. (2024). Conflict resolution, psychological well-being and marital satisfaction among spouses of working people. *Pakistan Journal of Law, Analysis and Wisdom*, 3(2), 183-191.

Ahmadi, K., Azad-Marzabadi, E. ve Nabipoor Ashrafi, M. S. (2008). The influence of religiosity on marital satisfaction. *Journal of Social Sciences*, 4(2), 103-110.

- Batista da Costa, C. ve Pereira Mosmann, C. (2021). Conflict resolution strategies and marital adjustment of heterosexual couples: assessment of actor–partner interaction. *Journal of Family Issues*, 42(11), 2711-2731.
- Bülbül, K., Odacı, H. ve Türkkın, T. (2024). Examination of the relationship between conflict resolution styles and marital satisfaction: the mediating role of emotion regulation difficulties. *Journal of Family Social Work*, 27(3-4), 60-74.
- Cirhinlioğlu, F., Cirhinlioğlu, Z. ve Kındap Tepe, Y. (2016). The mediating role of religiousness in the relationship between the attachment style and marital quality. *Current Psychology*, 37, 207–215. DOI 10.1007/s12144-016-9504-5.
- Cramer, D. (2000). Relationship satisfaction and conflict style in romantic relationships. *The Journal of Psychology*, 134(3), 337-341.
- Dildar, S., Sitwat, A. ve Yasin, S. (2013). Intimate enemies: Marital conflicts and conflict resolution styles in dissatisfied married couples. *Middle-East Journal of Scientific Research*, 15(10), 1433-1439.
- Fard, M. K., Shahabi, R. ve Zardkhaneh, S. A. (2013). Religiosity and marital satisfaction. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 82, 307-311.
- Fávero, M., Lemos, L., Moreira, D., Ribeiro, F. N. ve Sousa-Gomes, V. (2021). Romantic attachment and difficulties in emotion regulation on dyadic adjustment: A comprehensive literature review. *Frontiers in Psychology*, 12, 723823.
- Fıfıloğlu, H. ve Demir, A. (2000). Applicability of the dyadic adjustment scale for measurement scale for measurement of marital quality with Turkish couples. *European Journal of Psychological Assessment*, 16 (3), 214-218.
- Filsinger, E. E. ve Wilson, M. R. (1984). Religiosity, socioeconomic rewards, and family development: Predictors of marital adjustment. *Journal of Marriage and the Family*, 663-670.
- Hayes, A. F. (2018). *Introduction to mediation, moderation, and conditional process analysis: A regression-based approach* (2. Baskı). Guilford Publications.
- Hunt, R. A. ve King, M. B. (1978). Religiosity and marriage. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 399-406.
- Hysi, G. (2015, 23-24 Ekim). *Conflict resolution styles and health outcomes in married couples: A Systematic literature review* [Konferans sunumu]. 3rd International Conference on Research and Education–“Challenges Toward the Future (ICRAE 2015), Shkodra, Albania.
- Kurdek, L. A. (1995). Predicting change in marital satisfaction from husbands’ and wives’ conflict resolution styles. *Journal of Marriage and the Family*, 153-164.
- Lakatos, C. ve Martos, T. (2019). The role of religiosity in intimate relationships. *European Journal of Mental Health*, 14, 260–279.
- Lalaşahin, G. (2023). *Evlı bireylerde yaşanan çatışma durumları, çatışma çözmę stilleri, algılanan ilişki kalitesi ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Lopez, J. L., Riggs, S. A., Pollard, S. E. ve Hook, J. N. (2011). Religious commitment, adult attachment, and marital adjustment in newly married couples. *Journal of Family Psychology*, 25(2), 301.
- McDonald, J. E., Olson, J. R., Lanning, A. H., Goddard, H. W. ve Marshall, J. P. (2018). Effects of religiosity, forgiveness, and spousal empathy on marital adjustment. *Marriage & Family Review*, 54(4), 393-416.
- Özen, A. Y. Ç. A. (2006). *Value similarities of wives and husbands and conflict resolution styles of spouses as predictors of marital adjustment* (Yüksek Lisans Tezi). Ortadođu Teknik Üniversitesi.
- Özen, A., Salman-Engin, S. ve Sakallı-Uđurlu, N. (2016). Romantik İlişkilerde Çatışma Çözüm Stilleri Ölçeği: Geçerlik güvenilirlik çalışması. *Nesne*, 4(7), 1-19.
- SadeghiFard, M., Samavi, A. ve Mohebby, S. (2016). The relationship between problem-solving skills and conflict resolution styles with marital intimacy and compatibility among couples. *Academic Journal of Psychological Studies*, 5(1), 20-32.
- Schneewind, K. A. ve Gerhard, A. K. (2002). Relationship personality, conflict resolution, and marital satisfaction in the first 5 years of marriage. *Family Relations*, 51(1), 63-71.

- Shi, L. (2003). The association between adult attachment styles and conflict resolution in romantic relationships. *American Journal of Family Therapy*, 31(3), 143-157.
- Spanier, G. B. (1972). Romanticism and marital adjustment. *Journal of Marriage and the Family*, 481-487.
- Spanier, G.B. (1976). Measuring dyadic adjustment: A new scale for assessing the quality of marriage and similar dyads. *Journal of Marriage and the Family*, 38, 15-28.
- Sternberg, R. J. ve Soriano, L. J. (1984). Styles of conflict resolution. *Journal of Personality and Social Psychology*, 47(1), 115.
- Stinson, M. A., Bermúdez, J. M., Gale, J., Lewis, D., Meyer, A. S. ve Templeton, G. B. (2017). Marital satisfaction, conflict resolution styles, and religious attendance among Latino couples: Using the actor-partner interdependence model. *The Family Journal*, 25(3), 215-223.
- Tehrani, H. D. ve Yamini, S. (2020). Personality traits and conflict resolution styles: A meta-analysis. *Personality and Individual Differences*, 157, 109794.
- Ting-Toomey, S. ve Kurogi, A. (1998). Facework competence in intercultural conflict: An updated face-negotiation theory. *International Journal of Intercultural Relations*, 22(2), 187-225.
- Trębicka, P. ve Cichočka, A. (2019). Spirituality, religiosity and satisfaction in a romantic relationship. *Kwartalnik Naukowy Fides et Ratio*, 38(2), 213-220.
- Tolan, Ö. Ç. ve Kılıç, M. (2021). Prediction of marital adjustment in the context of personality traits, relationship beliefs and conflict resolution styles (sample of Diyarbakır). *OPUS International Journal of Society Researches*, 18(40), 2056-2084.
- Ünal, Ö. ve Akgün, S. (2022a). Conflict resolution styles as predictors of marital adjustment and marital satisfaction: An actor-partner interdependence model. *Journal of Family Studies*, 28(3), 898-913.
- Ünal, Ö. ve Akgün, S. (2022b). Evlilikte çatışma çözme stillerinin evlilik uyumu ve doyumunu ile ilişkisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 14(3), 322-330.
- Wagner, A., Mosmann, C. P., Scheeren, P. ve Levandowski, D. C. (2019). Conflict, conflict resolution and marital quality. *Paidéia (Ribeirão Preto)*, 29, e2919.

TABLOLAR

Tablo 1: Araştırmada Ele Alınan Değişkenlerin Cinsiyete Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Değişkenler	Cinsiyet	Ort.	SS.	n
1. Çift uyum	Kadın	3.44	.57	222
	Erkek	3.57	.54	223
	Toplam	3.56	.55	222
2. Dindarlık	Kadın	4.01	.68	223
	Erkek	3.88	.72	222
	Toplam	3.94	.70	223
3. Negatif çatışma çözümü	Kadın	2.65	.99	222
	Erkek	2.49	.90	223
	Toplam	2.57	.95	222
4. Pozitif çatışma çözümü	Kadın	4.29	.79	223
	Erkek	4.25	.93	222
	Toplam	4.27	.86	223
5. Geri çekilme	Kadın	3.91	1.03	222
	Erkek	3.59	1.08	223
	Toplam	3.75	1.07	222
6. İtaat	Kadın	4.14	1.04	223
	Erkek	4.04	1.06	222
	Toplam	4.09	1.05	223

Tablo 2: Betimleyici Bulgular ve Değişkenler Arasındaki İlişki Katsayıları

Değişkenler	1.	2.	3.	4.	5.	6.
1. Çift uyum	-	.21**	-.29**	.26**	.08	.27**
2. Dindarlık		-	-.16**	.19**	.11*	.14**
3. Negatif çatışma çözüm			-	.03	.06	-.14**
4. Pozitif çatışma çözüm				-	.40**	.52**
5. Geri çekilme					-	.60**
6. İtaat						-

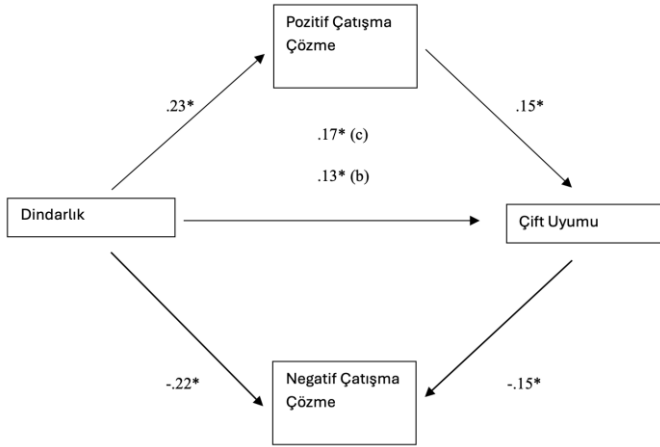
$p < .01$, * $p < .05$, $N = 445$

Tablo 3: Modellerdeki Doğrudan ve Dolaylı Etkiler

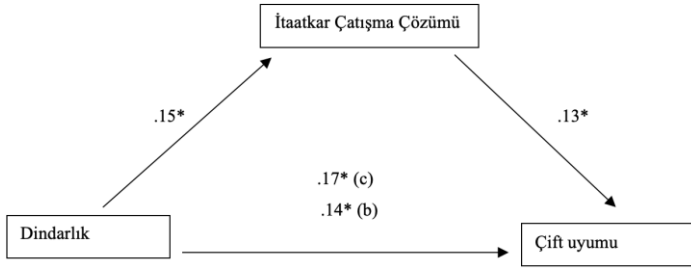
Doğrudan ve Dolaylı Etkiler		B	SH	LLCI	ULCI
Model 1 (H1a)	$R^2 = .11$				
Toplam Etki (c)	$F(2,442)=28.26**$.17*	.03	.09	.24
Doğrudan Etki (b)	$p < .001$, $p < .01$.13**	.03	.062	.206
Dolaylı Etki		.03	.01	.014	.059
X-M ₁ yolu		.23**	.05	.121	.346
X-M ₂ yolu		-.22**	.06	-.346	-.097
M ₁ - Y yolu		.15**	.02	.092	.209
M ₂ . Y yolu		-.15**	.02	-.206	-.102
Model 2 (H1c)	$R^2 = .10$				
Toplam Etki (c)	$F(2,283)=26.41**$.17*	.03	.09	.24
Doğrudan Etki (b)	$P < .001$, $p < .01$.14**	.03	.069	.211
Dolaylı Etki		.03	.01	.008	.053
M- Y yolu		.13**	.02	.065	.45
X-M yolu		.21*	.07	.085	.180

* $p < .001$. Tüm şekillerde standardize olmayan beta değerleri verilmiştir.

ŞEKİLLER

Şekil 1: Dindarlık ile Çift Uyumu Arasındaki İlişkide Pozitif ve Negatif Çatışma Çözme Stillerinin Aracı Rolü
Kaynak: Yazar tarafından üretilmiştir.

Şekil 2: Dindarlık ile Çift Uyumu Arasındaki İlişkide İtaatkar Çatışma Çözme Stilinin Aracı Rolü
Kaynak: Yazar tarafından üretilmiştir.